

До спеціалізованої вченої ради
Д 26.883.01 в Державному вищому
навчальному закладі «Університет
банківської справи»

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Гойхмана Михайла Ісааковича на тему:

«Діагностика проблемних ситуацій та державне регулювання функціонування банківського сектору в Україні»,

**подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

1. Актуальність теми дослідження

Проблема обґрунтування необхідності проведення діагностики проблемних ситуацій в банківському секторі та функціонал його державного регулювання в Україні постійно знаходиться в полі зору вітчизняних дослідників. Основу такого зацікавлення становлять локальні проблеми в діяльності банків, викликані наслідками світової фінансової кризи 2008-2009 рр., та зниженням довіри до них. Підсилюють таку зацікавленість інтеграційні процеси в економіці країни та підвищення ролі банківського сектору в забезпеченні функціонування національної економіки в цілому.

В той же час, до сьогодні залишається невирішеною ціла низка проблемних питань, які потребують особливої уваги в умовах трансформації вітчизняної економіки. До таких питань слід віднести переорієнтацію кредитно-інвестиційних потоків, активізацію процесу капіталоутворення з використанням ресурсів банківської системи, забезпечення стабільності банківської системи в цілому та окремих банків зокрема, підвищення вимог до ефективності управління ресурсним потенціалом банківської системи тощо. Зазначе-

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УНІВЕРСИТЕТ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

Код ЄДРПОУ 34716993
вул. Андріївська, 1, Київ-70, 04070

19.06.2017 15900/1581

не зумовлює не лише переосмислення, а й відповідне ставлення до ролі процесу забезпечення фінансової стійкості банківської системи України.

В цих умовах зростає значення забезпечення ефективного державного регулювання функціонування вітчизняного банківського сектору. Саме цій проблемі й присвячена дисертаційна робота, що підтверджує її своєчасність та актуальність.

Дисертаційна робота Гойхмана М. І. присвячена дослідженню важливої теми, актуальність якої як у теоретичному, так і в практичному плані визначається необхідністю подальшого розвитку теоретико-методологічних засад діагностики проблемних ситуацій та державного регулювання функціонування вітчизняного банківського сектору. Тема дисертації повністю відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – «Гроші, фінанси і кредит» та профілю спеціалізованої вченої ради Д 26.883.01 в Державному вищому навчальному закладі «Університет банківської справи».

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота пов'язана з тематикою наукових досліджень ДВНЗ «Університет банківської справи». Визначений напрям дисертації є складовою таких науково-дослідних робіт:

- «Стратегічний розвиток банківського сектору регіону у контексті забезпечення фінансової стабільності (на прикладі банків Харківського регіону)» (номер державної реєстрації 0114U003033), в рамках якої дисертантом визначені сучасні тенденції макроекономічного розвитку економіки України, основні тенденції змін узагальнюючих показників діяльності банків України та ефективності стратегічного розвитку банківського сектору у контексті забезпечення фінансової стабільності банків Харківського регіону з урахуванням аналізу та оцінки проблемних ситуацій;

- «Покращення фінансового стану підприємства в кризових ситуаціях» (номер державної реєстрації 0115U005824), де здобувач виявив доцільність таксономічного підходу до державного регулювання банківського сектору у забезпеченні уникнення проблемних ситуацій, вдало використав варіатив-

ність функціонального моделювання процесів уникнення проблемних ситуацій в банківському секторі, обґрунтував необхідність структуризації системи діагностики проблемних ситуацій, розробив формалізовану модель розвитку банківського сектору на основі уникнення проблемних ситуацій в його функціонуванні;

- «Компаративний аналіз реформування та розвитку банківських систем країн світу» (номер державної реєстрації 0114U004861), в якій автор провів моделювання та здійснив економічну оцінку ролі державного регулювання банківського сектору у забезпеченні уникнення проблемних ситуацій в ньому.

3. Основні наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані у дисертації, ступінь їх обґрунтованості, достовірності і новизни

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, авторефератом та основними науковими працями автора дозволяє визначити науково-методологічні положення, висновки і рекомендації, що характеризуються науковою новизною і практичною значимістю, які сформульовані дисертантом самостійно і відображають його науковий внесок у розвиток фінансів з урахуванням зміни інституціонального середовища.

Дисертацію викладено у науковому стилі, зрозумілою мовою. Структурно дисертація складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Аналіз змісту представленої дисертації дозволяє зробити висновок, що:

- по-перше, визначені у дисертації мета, об'єкт і предмет дослідження відповідають темі дисертаційної роботи;

- по-друге, всі поставлені задачі вирішені, мету дисертаційної роботи досягнуто.

Розв'язуючи поставлені завдання, автор продемонстрував вміння різнобічно оцінювати бібліографічні джерела, аналізувати фактичні та статистичні дані та робити узагальнення з обґрунтованими висновками й пропози-

ціями. Також заслуговує на увагу розрахункова реалізація запропонованих моделей та методичних підходів.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі, та їх достовірність підтверджується глибоким теоретичним аналізом методологічних засад дослідження і фахових наукових публікацій вітчизняних і закордонних науковців за темою дисертаційної роботи, результатами емпіричного аналізу сучасної практики і тенденцій державного регулювання банківського сектору. На цій основі автором здійснено теоретичне осмислення сукупності проблем, пов'язаних із діагностикою проблемних ситуацій та державним регулюванням функціонування банківського сектору.

Достовірність наукових положень підтверджено застосуванням методів наукового пізнання. Автор вдало використав структурно-функціональний аналіз при визначенні ефективності моделювання процесу розвитку банківського сектору на основі життєвого циклу його складових, методи непараметричної статистики та моделювання дозволили розробити таксономічний підхід до державного регулювання банківського сектору у забезпеченні уникнення проблемних ситуацій, здійснити діагностику проблемних ситуацій банківського сектору та розробити формалізовану модель його розвитку на основі їх уникнення. Макропруденційний аналіз використано для здійснення комплексного аналізу стану державного регулювання та оцінки його впливу на результативність вітчизняного банківського сектору. Також дисертант обґрунтовував стратегію та принципи державного регулювання банківського сектору для уникнення проблемних ситуацій на основі логіко-діалектичний підходу та економічно оцінив вплив банківського сектору на макроекономічні показники завдяки статистичним порівнянням.

Крім того, достовірність сформульованих у роботі наукових положень та отриманих результатів ґрунтується на вивченні значного обсягу наукової літератури (382 найменування), з проблематики дослідження; залученням великих обсягів статистичного та фактологічного матеріалів, інформації но-

рмативно-правової бази, що регламентує державне регулювання та діагностику проблемних ситуацій в банківському секторі, офіційних даних Національного банку України, статистичних даних Державної служби статистики України, монографічних досліджень та наукових публікацій вітчизняних і зарубіжних учених, вітчизняних та міжнародних рейтингових агентств. Основні теоретичні та практичні результати роботи пройшли апробацію на семи науково-практичних конференціях різного рівня та опубліковані у зарубіжних та наукових фахових виданнях України (39 наукових праць).

Наведені аргументи визначили високу якість науково-практичних результатів дослідження Гойхмана М. І., їх достовірність та обґрунтованість.

До найбільш науково вагомих результатів, які містять **наукову новизну**, слід віднести наступне.

1. У першому розділі дисертації автором проведено сутнісне розуміння проблемних ситуацій та досліджено їхній вплив на функціонування банківського сектору та зміст державного регулювання (стор. 73-95). Це дозволило автору увести у науковий обіг та розкрити сутність поняття «проблемна ситуація в банківському секторі». Автор визначає, що проблемна ситуація вимагає якісного реагування на неї державного регулювання функціонування банківського сектору в частині використання адекватного інструментарію.

2. Систему заходів регуляторної діяльності держави автор доповнює поняттям «система підтримки прийняття рішень» (стор. 95-115), під якою пропонує розуміти сукупність специфічних ознак державного регулювання функціонування банківського сектору, які є складовою державної регуляторної політики.

3. У другому розділі роботи автор пропонує враховувати багатозначність та поліваріантність функціональних напрямів (стор. 118-129) щодо визначення засад та впливів державного регулювання функціонування банківського сектору в Україні у вигляді відповідних нормативно-правових актів.

4. Дослідження наукових підходів до діагностики проблемних ситуацій та оцінювання стану державного регулювання банківського сектору було по-

глиблено науковим підходом до формування збалансованої системи аналітично-оціночних показників державного регулювання банківського сектору (стор. 165-178) на основі врахування їх особливостей та оптимального розподілу на кластери завдяки застосованому критерію (міжкластерної відстані Махаланобіса), визнання «персональних» дискримінантних функцій банківських установ та повторного розрахунку загального інтегрального показника (функціонування банківського сектору). Отримані в роботі висновки доводять доцільність спрямування акумульованих ними ресурсів на фінансування інвестиційних проектів та запобігають дестабілізуючим тенденціям у банківського сектору.

5. Для оцінювання функціонування вітчизняного банківського сектору автор рекомендує індикативно-геометричний метод (стор. 178-187), щоб за допомогою використання оптимізаційної математичної моделі задачі лінійного програмування суб'єкта державного регулювання із відповідними обмеженнями виділяти підмножини банків, діяльність або активність яких забезпечує функціонування банківського сектору. Автор наголошує, що це дозволяє визначити установи, які потребують підвищеної уваги.

6. У третьому розділі роботи на підставі аналізу сучасного стану державного регулювання, визначено його вплив на результативність функціонування вітчизняного банківського сектору та отримано висновок щодо незавершеності необхідних декларованих управлінських впливів в частині відповідного законодавчого урегулювання.

7. Автором запропоновано також модель діагностики банківського сектору та ідентифікації проблемних ситуацій в ньому (стор. 271-293), яка базується на визначенні комплексного інтегрального показника його функціонування з урахуванням розширеної системи показників:

- основних показників функціонування банківського сектору;
- індикаторів фінансової стійкості;
- економічних нормативів діяльності банків.

Головне призначення моделі – врахування особливостей досліджуваних банківських установ на основі системного підходу та прогнозувати стан функціонування банківського сектору за допомогою моделювання різних сценаріїв його розвитку.

8. У четвертому розділі роботи автором розглянуто шляхи вдосконалення діагностики проблемних ситуацій та державного регулювання функціонування банківського сектору, а саме:

- проведено систематизацію принципів формування концепції державного регулювання банківського сектору для уникнення проблемних ситуацій (стор. 297-317);

- обґрунтовано рекомендації щодо удосконалення інституціонального та нормативно-правового забезпечення державного регулювання вітчизняного банківського сектору (стор. 317- 333);

- розроблено формалізовану модель розвитку банківського сектору на основі уникнення проблемних ситуацій його функціонування (стор. 353-371). Відмінна особливість моделі – можливість використання у якості ефективного інструментарію діагностики не тільки ретроспективного та поточного, а й перспективного стану за допомогою моделювання різних сценаріїв розвитку подій на основі сценарного підходу.

4. Значимість отриманих результатів для науки і практики

Наукове значення отриманих Гойхманом М.І. результатів, визначається обґрунтуванням теоретико-методологічних засад діагностики проблемних ситуацій та державного регулювання функціонування банківського сектору, та розробленими практичними рекомендаціями з підвищення ефективності в Україні.

Докладне ознайомлення з дисертацією, апробаціями і опублікованими роботами вказують на те, що в них комплексно досліджені проблеми, пов'язані з діагностикою проблемних ситуацій та державним регулюванням функціонування банківського сектору.

Підтвердженням практичної значимості одержаних результатів дослідження є використання пропозицій здобувача центральними органами виконавчої влади, регулятором ринку банківських послуг, спеціалізованими установами, саморегулювними організаціями, банківськими установами, консалтинговими компаніями, зокрема: Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Радою Національного банку України, Асоціацією українських банків, Першим Всеукраїнським бюро кредитних історій, Харківською обласною дирекцією АБ «Укргазбанк», ПАТ «Укрсоцбанк» у Північно-Східному регіоні, Харківським обласним управлінням АТ «Ощадбанк», Харківським банківським союзом, Консалтинговою компанією «Консіліум» (м. Варшава, Польща), що підтверджується відповідними довідками про впровадження.

Наукові положення та результати дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Харківського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи» при викладанні дисциплін: «Аналіз банківської діяльності», «Фінансовий менеджмент у банку», «Фінансове планування в банку», «Управління фінансовою стабільністю банку», «Банківське регулювання та нагляд», «Інноваційні технології» та Інституту банківських технологій та бізнесу ДВНЗ «Університет банківської справи» при викладанні таких дисциплін: «Фінансовий менеджмент в банку», «Аналіз банківської діяльності», «Інноваційні технології (тренінги)».

5. Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційного дослідження

Відзначаючи безперечно вагомий науковий доробок здобувача та позитивно оцінюючи дисертацію в цілому, звертаємо увагу на окремі недоліки та дискусійні положення:

5.1. У роботі (п.2.4, стор. 165-178) не зрозумілим є кількість опитів щодо отримання оптимального розподілу досліджених аналітично-оціночних показників.

5.2. У роботі (п.3.4, стор. 271-293), достатньо багато результатів наведено у додатках. Це ускладнює сприйняття та візуалізацію отриманих результатів в основній частині роботи.

5.3. У п.3.4 (табл. 3.8) наведені значення евклідових відстаней фактичних значень показників (індикаторів) функціонування банківського сектору від їхніх еталонних значень. Не дуже зрозуміло, чим керувався автор при обранні саме цієї метрики (а не, наприклад, відстань Мінковського або відстань простору).

5.4. Погоджуючись з автором, який вважає, що побудова ефективної системи корпоративного управління в банках – це один з найголовніших елементів модернізації організації державного регулювання функціонування банківського сектору в Україні (стор. 337), в роботі відсутні конкретні шляхи з удосконалення корпоративного управління в Україні.

5.5 Враховуючи те, що в 2017 році понад 50% активів банківського сектору припадає на державні банки, автор пропонує розробити стратегію їх розвитку (стор. 343). Проте, в роботі відсутні конкретні механізми та пропозиції щодо її створення.

5.6. На стор. 350 автор пропонує підвищити стійкість банківських установ та оптимізувати їхню кількість на банківському ринку шляхом посилення контролю за дотриманням вимог регулятора щодо мінімального розміру капіталу та вдосконалення системи ризик-менеджменту. Дисертант вважає, що відповідним прикладом може слугувати новий підхід до оцінки кредитного ризику. Проте, в роботі не розкрито ці підходи, які концептуально змінюють існуючу систему.

5.7. У п. 4.4 на стор. 371 дисертант пропонує вирішувати двокритеріальну задачу оптимізації щодо моделювання розвитку банківського сектору (співвідношення (4.9) та (4.10) при обмеженнях (4.11)-(4.13)). З тексту вказаного підрозділу не зрозуміло сутність обмежень вигляду (4.11)-(4.13), які мають бути накладені на фінансові показники та відсутні конкретні приклади таких обмежень.

Разом із тим, зазначені зауваження та дискусійні положення суттєво не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи, а можуть бути підставою для наукової дискусії та продовження автором наукових досліджень за обраним напрямом.

6. Повнота викладення наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях

Основні наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації, повною мірою відображені у 39 наукових працях загальним обсягом 42,1 друк. арк., з яких: три монографії, у тому числі одна одноосібна (обсягом 18,6 д.а.), дві колективні монографії (особисто авторові належить 9,3 д.а.), 29 статей у наукових фахових виданнях, журналах, збірниках наукових праць (у тому числі: 1 – у виданні, що входить до наукометричної бази даних «SCOPUS», 2 – у виданні, що входить до наукометричної бази даних Web of Science, 23 статті – в інших наукометричних базах).

7. Відповідність змісту автореферату та основних положень дисертації

Дисертація та автореферат відповідають вимогам, встановленим Міністерством освіти і науки України та вітчизняному законодавству. За змістом, обсягом і структурою дисертаційна робота відповідає вимогам, що висуваються до докторських дисертацій.

Основні положення, висновки і рекомендації, що сформульовані у дисертаційній роботі, знайшли повне відображення в авторефераті. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Загальний висновок

Представлена дисертаційна робота Гойхмана Михайла Ісааковича «Діагностика проблемних ситуацій та державне регулювання функціонування банківського сектору в Україні» є завершеною, цілісною, за своєю структурою та змістом, кваліфікаційною, самостійно виконаною науковою працею, в якій автором отримано нові обґрунтовані результати, які у своїй сукупності розв'язують актуальну наукову проблему діагностики проблемних ситуацій.

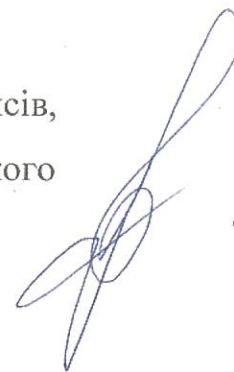
цій та державного регулювання функціонування банківського сектору в Україні.

Зміст дисертації відповідає обраній темі дослідження. Дисертація відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Робота оформлена згідно встановленим вимогам МОН України. Проведене дослідження забезпечило досягнення поставленої мети і завдань, а апробація та використання результатів дослідження підтвердило їх достовірність і обґрунтованість.

Дисертаційна робота на тему ««Діагностика проблемних ситуацій та державне регулювання функціонування банківського сектору в Україні» відповідає вимогам МОН України та пп. 9, 10, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 656 від 19. 08. 2015 р., №1159 від 30.12.2015, а її автор Гойхман Михайло Ісаакович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент

доктор економічних наук, професор,
директор Навчально-наукового інституту фінансів,
економіки та менеджменту імені Олега Балацького
Сумського державного університету

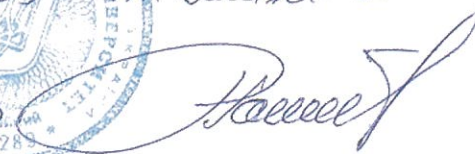

Т.А. Васильєва

*Підпис д.е.н., професора,
директора ННІ фінансів,
економіки та менеджменту
ім. О. Балацького СумДУ Т.А. Васильєвої
за вірною*

Вчений секретар

Рубан А.Г.